

Nyhetsbrev

Missbruk och Socialtjänstpsykiatri
Nr. 2 – 2009

*Evidensbaserad praktik i Nordväst – inte bara en
fråga om metoder!*

.

Inledning

Studiecirkarna som avslutades på FoU-Nordväst i februari 2009 syftade primärt till att ge en orientering i de Nationella riktlinjerna för missbruks och beroendevården samt en översiktlig genomgång av det omfattande faktaunderlaget.

Ambitionen med riktlinjerna är att skapa förutsättningar för socialtjänsten och beroendevården att utveckla en gemensam kunskapsbas. Men innehållet behöver diskuteras och problematiseras för att bli användbart i missbruksvårdens vardagspraktik. Att implementera riktlinjerna utgör därför en långsiktig process (Alexandersson, 2006; Guldbrandsson, 2007).

En lämplig fortsättning kan vara att arbeta med utgångspunkt i dokumentet *Policy för att förebygga och behandla missbruk och beroende* (2008). Vidare finns det skäl att fortsätta diskutera de förslag på utvecklingsområden som kom fram under samtalen vid studiecirkarna:

- Hur kan arbetet med hemlösa missbrukare utvecklas?
- Hur kan former för brukarmedverkan utvecklas?
- Hur kan arbetet med personer med samsjuklighet/komplexa vårdbehov utvecklas?
- Hur kan vi använda oss av ASI-data?

Det finns också skäl att dokumentera erfarenhetsbaserad kunskap och lokala arbetssätt och metoder samt att formulera vad psykosocialt stöd är.

Hemlösa missbrukare och brukarmedverkan

En första ansats till att inspirera till utveckling av arbetet med hemlösa missbrukare och brukarmedverkan var seminariet som ägde rum på FoU-Nordväst den 4 mars. På seminariet pre-

senterades en verksamhet i Sundbyberg som kallas Steget och Claudette Skilving (enhetschef) beskrev en modell för brukarmedverkan som arbetats fram inom Enheten för hemlösa i Stockholm.

Steget erbjuder boende i stället för härbärke och denna verksamhet finns också beskriven i utvärderingsrapporten *Ett steg till ett annat boende* (FoU-Nordväst, 2008).

En iakttagelse gällande Steget i Sundbyberg är att det finns inslag i verksamheten som tangerar de rekommendationer som ges i kunskapsöversikten *Boendelösningar för hemlösa personer – en kunskapsöversikt*, (Socialstyrelsen, 2009).

I syfte att fördjupa kunskaperna om brukarmedverkan och hur det kan organiseras kommer i juni att genomföras ett seminarium kring temat brukarmedverkan.

Boka in den 2 juni klockan 13 00 – 16 30! Då kommer Arne Kristiansen, fil dr, Lunds universitet, problematisera begreppet brukarmedverkan ur olika aspekter. Inbjudan till seminariet skickas ut senare i maj som kommer att äga rum i fullmäktigesalen, Solna stadshus.

Psykisk ohälsa och samsjuklighet

Under hösten 2009 kommer olika utbildningsinsatser att genomföras, som kan ses som en fortsättning på arbetet med Riktlinjerna, med tydligt fokus mot samverkan och utveckling av arbetet med personer med psykisk ohälsa samt samsjuklighet/komplexa vårdbehov. Nedan beskrivs i korthet de olika utbildningsprojekten.

Hållbart samarbete – gemensam kunskapsbas

Nordvästregionens öppenvårdspsykiatri och sju kommuner har tillsammans med två bru-

karorganisationer (IFS och RSMH/Sollentuna) startat ett utvecklingsarbete. Syftet är att öka förståelsen mellan olika grupper av anställda som möter människor med sammansatta behov på grund av psykisk ohälsa. Arbetet för målgruppen kräver också hållbart samarbete och varaktiga nätverk. För att nå dit startas ett utvecklingsarbete som också ska ge underlag för gemensamt samverkansavtal. Projektet har en styrgrupp med representanter från både psykiatri och socialpsykiatri. Huvudman och medelsförvaltare är Sigtuna kommun. Styrgruppen har anlitat FoU-Nordväst för genomförandet under fyra terminer med start v 38/2009. Totalt cirka 180 personer beräknas delta i programmet som genomförs i tre omgångar med 60 personer i varje. Programmet består av tre moment:

Psykoedukativ utbildning (PPI), fyra dagar (endast personal)

Föreläsning - formella förutsättningar för samarbetet

- a) lagrum, organisering, politisk styrning
- b) samarbete och samverkan – hur kan det göras?

Heldagsseminarium: erfarenheter av organisationernas samarbete, gemensamma, erfarenheter – personalens och brukares - arbete i mindre fora. Hur kan samarbetet utvecklas? Diskussionerna sammanställs till styrgruppen som grund för gemensamt samverkansavtal.

Kontaktperson för FoU-Nordväst:
jouko.lindgren@sollentuna.se

Socialt arbete med människor med komplexa vårdbehov

Nordvästkommunerna startar i samarbete med Beroendecentrum Stockholm ett 2-årigt utvecklingsarbete med syfte att skapa en gemensam kunskapsbas för all personal inom kommun och landsting med särskilt fokus på hur vi kan arbeta med människor med missbruk, be-

roende och samtidig psykiatrisk och/eller somatisk ohälsa. Olika personalgrupper eller funktioner inbjuds att genomföra detta tillsammans, lokalt där de är verksamma. Detta utvecklingsarbete ska ses som en fortsättning på Riktlinjearbetet, som avslutas våren 2009. Målgrupp är i första hand personal som är "utförare": boendestödjare, personal inom sysselsättande verksamheter, skötare, hemtjänst med flera. Även sjuksköterskor och annan baspersonal inom öppenvårdspsykiatri liksom LSS-handläggare och handläggare inom socialtjänstens försörjningsstödsenheter kan ingå, utöver personal som saknar denna kompetens vid socialtjänstens missbruksenheter och landstingets beroendevård.

Arbetet startar i vecka 45/2009. Kontaktperson är jouko.lindgren@sollentuna.se

Sammanställning av ASI-intervjuer – ett underlag för verksamhetsplanering

Standardiserade bedömningsinstrument, som exempelvis ASI, kan ses som en del i den evidensbaserade praktiken (EBP) (Sackett et al., 1997; Oscarsson, 2006). Idag är det möjligt, utifrån den databas som finns på FoU-Nordväst, att beskriva vad som är kännetecknande för den grupp som aktualiseras för socialtjänsten. I databasen vid FoU-Nordväst finns sammanställd data om nästan 400 personer som intervjuats med ASI av socialsekreterare i den reguljära praktiken. Kopplingen mellan problembedömningar enligt ASI och tillgängliga insatser från socialtjänsten är en viktig del som bör utvecklas i enlighet med det ökade kravet på införandet av EBP (jfr von Greiff, 2008).

Av sammanställningen framgår att de intervjuade är en marginaliserad grupp med förhållandevis låg utbildning och problem med arbete och bostad. Endast en av fyra har arbete och en av tre uppstår ekonomiskt bistånd. Yngre per-

soner och blandmissbrukare har svag eller ingen anknytning till arbetsmarknaden, två av fem uppbär ekonomiskt bistånd.

Två av tre intervjuade kommer från familjer där många problem förekom under uppväxtåren. Kvinnor, yngre personer och blandmissbrukare är särskilt utsatta. En fjärdedel av de intervjuade lever med barn – framförallt kvinnor och personer med alkoholproblem.

Den psykiska ohälsan framstår som hög bland de intervjuade. Fyra av fem har någon gång haft ett allvarligt psykiskt problem. Mest psykisk ohälsa finns bland yngre personer, kvinnor, narkotikaanvändare och framförallt bland blandmissbrukare.

Sammantaget har många intervjuade problem inom olika livsområden. Yngre personer och blandmissbrukare är grupper med större problem och behov med sämre anknytning till arbetsmarknaden, svårare uppväxtförhållanden och psykiska problem. Att problemen kan vara förknippade med uppväxtförhållanden visas av att två tredjedelar uppger att deras föräldrar haft missbruksproblem eller psykiska problem. En dryg fjärdedel av de intervjuade har dessutom egna barn. Det är därför angeläget att, i ett sekundärpreventivt syfte, uppmärksamma dessa barn.

Genom detta material kan man se vilka problem och behov som finns hos klienterna. En viktig framtida uppgift är att relatera detta till missbrukarvårdens insatsutbud.

Rapporten finns FoU-Nordväst hemsida, www.fou-nordvast.com.
Kontaktperson: alexander.bjork@sollentuna.se

Vad är psykosocialt stöd och evidensbaserad kunskap?

Avslutningsvis finns ytterligare ett omfattande utvecklingsområde och det är att formulera vad psykosocialt stöd är för något samt dokumentera den erfarenhetsbaserade praktiken, arbetssätt och metoder. Professor Jan Blomqvist, SoRAD/Stockholm, har uttryckt det på följande

sätt i rapporten Att sluta med narkotika – med eller utan behandling:

...många av de behandlingsmetoder eller arbetssätt som är vanligt förekommande i praktiken har inte varit föremål för kontrollerade studier... detta i sig är inte ett tillräckligt skäl för att diskvalificera dem (Blomqvist, 2002, s. 30)

En utmaning är att i samverkan med forskningen utveckla former för att utvärdera psykosocialt arbete i det sociala arbetets vardag. I första hand måste det inom organisationerna skapas utrymme för att reflektera över arbetet. Studiecirkelarna fyllde den funktionen vilket också många gav uttryck för. Forskare inom ämnesområdet socialt arbete understryker att detta är en nödvändig förutsättning för att utveckla arbetet mot en evidensbaserad praktik (Bergmark et al., 2008; Oscarsson, 2006; 2009). Andra byggstenar för att bygga upp ”beprövad erfarenhet” är att dokumentera arbetssätt och metoder samt att söka efter vad som ger effekt i ”praktiken”.

Ann Palm, FoU-chef

Anders Arnsvik, FoU-assistent

Alexander Björk, FoU-assistent

REFERENSER

Alexandersson, K (2006). *Vilja Kunna Förstå. Om implementering av systematisk dokumentation för verksamhetsutveckling i socialtjänsten*. Diss. Örebro: Univ.

Bergmark Å, Lundström T, Minas R, Wiklund S. (2008). *Socialtjänsten i blickfånget*. Stockholm: Natur & Kultur.

Blomqvist, J (2002). *Att sluta med narkotika – med och utan behandling*. FoU-rapport 2002:2. Stockholms stad.

FoU-Nordväst (2008). ”*Ett steg till annat boende*”. Utvärderingsrapport.

Guldbrandsson, Karin. (2007). *Från nyhet till vardagsnytta*. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut (FHI)

Oscarsson, Lars (2009). *Kraven på evidensbaserad och dess implikationer för praktiken*. Föreläsning Socialtjänstforums konferens i Göteborg 21-22 april.

Oscarsson, Lars. (2006) Evidenskravet och socialt arbete. Skiss till en strategi för forskning och praktik. *Socionomen* 2006(4), 31-34

Sackett, DL., Richardson, WS., Rosenberg, W & Haynes, RB. (1997) *Evidence-based medicine. How to practice and teach EBM*. New York: Churchill Livingstone Inc.

Socialstyrelsen (2007). *Nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevården*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2009). *Boendelösningar för hemlösa personer – en kunskapsöversikt*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Von Greiff, Ninive. (2008) *Ungdomsinriktad alkohol- och drogprevention – förutsättningar, evidens och legitimitet*. Diss. Stockholm: Univ.